

“The rise and fall of Rita”

Trots (op Nederland) in de media

S a m e n v a t t i n g

Rita Verdonk klaagde 2 juni jl via Twitter over een gebrek aan media-aandacht: “In ons land is een mediadictatuur. De media bepalen dat de burgers kunnen kiezen uit 8 partijen. De rest komt niet aan bod. Schandalig!” Volgens de partijleider van Trots is het de media te verwijten dat de kleine partijen en hun standpunten in de campagne niet aan bod komen. In deze rapportage bekijken we de aandacht voor Trots (op Nederland) vanaf het moment dat zij werd opgericht, september 2007. Over een partij die aan haar eigen succes ten onder lijkt te gaan.

M e e r w e t e n ?

Internet

- www.nieuwsmonitor.net
- Twitter: [@Nieuwsmonitor](https://twitter.com/Nieuwsmonitor)

Onderzoekers

Joep Schaper
Kasper Welbers
Maurits Denekamp
Martijn Krijt

Otto Scholten

- 06 51 513 921
- o.scholten@uva.nl

Nel Ruigrok

- 06 27 588 586
- nel@nelruigrok.nl

→ **Introductie**

Volgens de partijleider van Trots is het de media te verwijten dat de kleine partijen in het nieuws nauwelijks aan bod komen. In deze rapportage gaan we hier op in. We kijken allereerst naar de opkomst van Trots (op Nederland) in vergelijking met de VVD, de partij waar Verdonk tot september 2007 lid van was en de PVV, de partij van een ander balling van de VVD, Geert Wilders. Vervolgens kijken we specifiek naar de aandacht voor de partij tijdens de afgelopen campagne, in vergelijking met de andere partijen.

→ **Verzameling en Methode**

Voor de verzameling van artikelen maken we allereerst gebruik van alle artikelen verschenen in de landelijke dagbladen de Volkskrant, De Telegraaf, NRC Handelsblad, Trouw, Spits en Metro. De eerste analyse is gebaseerd op alle artikelen waarin de naam Verdonk of Trots op Nederland voorkwam. Voor de campagne van 2010 kijken we naar alle politieke artikelen in de eerder genoemde dagbladen vanaf de val van het kabinet, 19 februari 2010.

We gebruiken bij de analyses twee methodes: een automatische inhoudsanalyse en een handmatige inhoudsanalyse. Met behulp van een automatische inhoudsanalyse kijken we in de verzamelde artikelen hoe vaak een partij genoemd wordt, danwel alleen, danwel in samenmet andere partijen of issues. Bij de handmatige inhoudsanalyse worden de koppen en leads van krantenartikelen geanalyseerd volgens de NET-methode¹. In totaal vonden we in de campagneperiode vanaf 19 februari ruim 5000 artikelen, resulterend in ruim 26.000 gecodeerde statements.

→ **Opkomst en neergang van Verdonk in de peilingen**

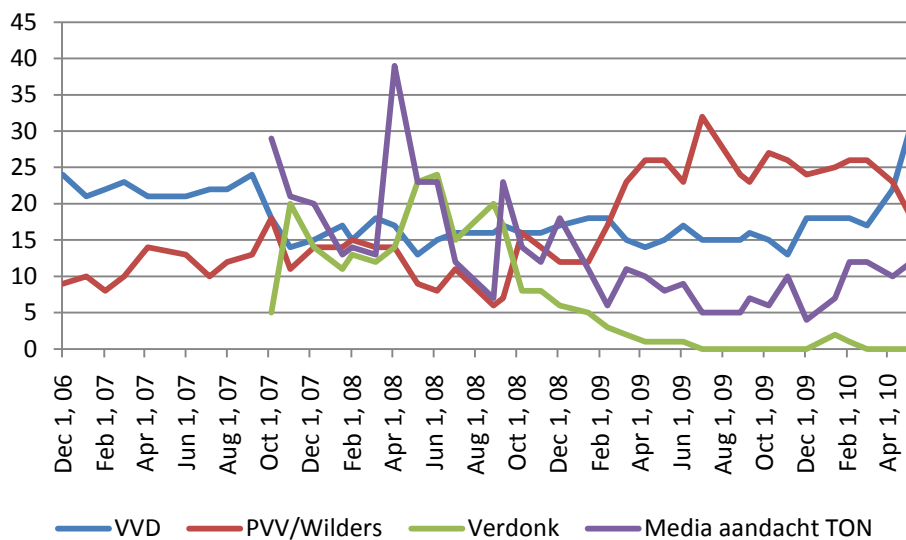
Op 13 september 2007 komt de maandenlange strijd om het leiderschap van de VVD tussen Verdonk en Rutte tot een einde. Hoewel Rutte is gekozen als lijsttrekker voor de verkiezingen van 2006 blijft Verdonk een eigen campagne voeren. Ze behaalt uiteindelijk meer voorkeurstemmen dan Rutte, en blijft hiermee na de verkiezingen een luis in de pels van Rutte. Nadat het bestuur het vertrouwen in haar heeft opgezegd kiest Verdonk eieren voor haar geld en stapt uit de fractie. Alleen gaat zij verder als Trots op Nederland. Deze ontwikkeling binnen de VVD zorgt voor enorme aandacht in de media. In de onderstaande figuur is dit te zien. De paarse lijn staat voor de media-aandacht voor de partij van Verdonk. Deze aandacht is uitgedrukt in aantal artikelen, waarbij we voor de vergelijking het totaal hebben gedeeld door 10. De overige lijnen geven het aantal zetels weer dat iedere partij zou hebben behaald volgens de peilingen op de respectievelijke data.

In de grafiek is duidelijk te zien dat Trots op Nederland opkomt in een periode waarin de VVD daalt in de peilingen en Wilders stijgt. Deze strijd op rechts maakt dat Verdonk als alternatief voor Wilders in een keer kan stijgen van 1 naar 5 zetels in de peiling. Een maand later stijgt zij direct door naar 20 zetels. Na een luwte in de winter van 2008 laait de aandacht rond de partij op in het voorjaar. Reden: het lanceringfeest van Trots op Nederland op 4 april, en de problemen die daarop volgen met de 'charlatan' die beloofd had de toegangskarten te kopen, maar nooit met geld over de brug kwam. I

nhoudelijk komt Verdonk ook in het nieuws, en gaat zij, vier jaar na de moord op Fortuyn, de strijd aan met Wilders over de vraag wie de erfgenaam van het Fortuynisme kan worden genoemd.

¹ Zie voor uitgebreide uitleg van de methode: http://www.nieuwsmonitor.net/p/4/Methoden_van_onderzoek

Figuur 1. Peilingen VVD, PVV en TON + media aandacht TON vanaf September 2007

Verdonk lijkt die strijd te winnen en stijgt de partij naar een historisch hoogtepunt: “Verdonk stijgt naar 25 zetels” kopt De Telegraaf op 5 mei 2008 op haar voorpagina. Twee dagen later lijkt de strijd om het erfgenaamschap van Fortuyn ook beslist in het voordeel van Verdonk. “Fortuynist kiest voor Verdonk”, aldus *De Telegraaf* op 7 mei 2008.

De beslissende slag in de strijd om de rechts-conservatieve kiezer vindt plaats in het najaar van 2008. In deze periode komt Verdonk vooral negatief in het nieuws wanneer haar vertrouweling Ed Sinke een boekje open doet over haar leiderschap. Een aantal maanden eerder is hij uit de beweging van Verdonk gestapt na beschuldigingen van ‘gesjoemel’ van de kant van Verdonk. Nu licht hij zijn vertrek toe en zet Verdonk neer als “narcistisch”. Terwijl Verdonk met negatieve publiciteit te maken heeft, kan Wilders zich sterk profileren tijdens de algemene beschouwingen. Het resultaat hiervan is direct zichtbaar in de peilingen “Verdonk keldert en Wilders stijgt” (*Sp/its*, 26 september 2008). Deze situatie houdt aan: “Verdonk ruziet verder en TON keldert” (*NRC Handelsblad*, 13 oktober 2008).

Met de daling in de peilingen daalt ook de media-aandacht voor de partij al blijft er altijd redelijk aandacht voor de partij, terwijl de peilingen toch dramatisch verlopen. Wat dat betreft kan Verdonk nog altijd op relatief veel aandacht rekenen. Toch houdt de TON kiezer het hart vast “Achterban Verdonk vreest fiasco 2011”(AD, 14 maart 2009). Deze vrees wordt ook bewaarheid. De partij marginaliseert. “Verdonk zakt naar nul zetels” kopt *De Telegraaf* op 5 oktober 2010.

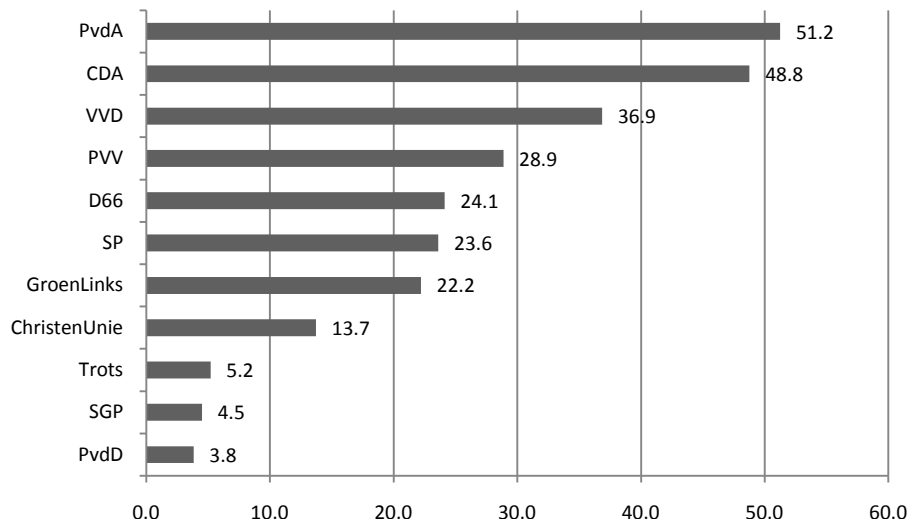
→ De Campagne van 2010

Bij de start van de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van aanstaande woensdag is de partij van Rita Verdonk slechts goed voor een zetel in de peilingen. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen haalt zij hier en daar een zetel, maar een rol van betekenis kan zij niet spelen. In deze paragraaf kijken we wat de gevolgen hiervan zijn in de berichtgeving over de politieke partijen tijdens de campagne.

In de grafiek kijken we naar alle ruim 5000 artikelen waarin de politiek wordt besproken en kijken in hoeveel % van deze artikelen een politieke partij wordt genoemd. Het totale percen-

tage uit de figuur loopt hierbij op tot meer dan 100% omdat een groot aantal partijen tegelijk in een artikel worden genoemd.

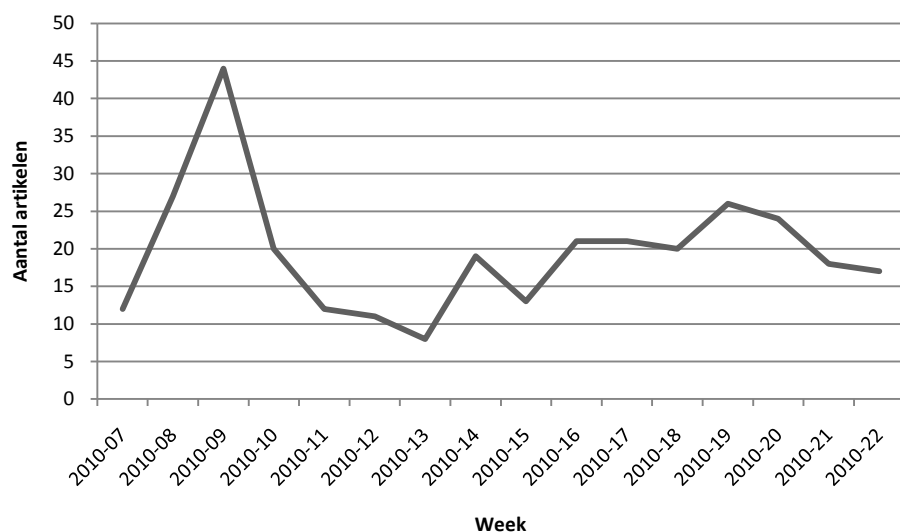
Figuur 2. Aandacht voor de politieke partijen 19 februari-3 juni 2010

Veruit de meeste aandacht gaat naar de PvdA en CDA, op afstand gevolgd door de VVD. Voor de kleine partijen Trots, SGP en de Partij voor de Dieren is nauwelijks aandacht in de dagbladen. Trots op Nederland krijgt over het totaal berekend 5,2% van alle aandacht voor partijen tussen 19 februari en 3 juni, verhoudingsgewijs evenveel als de SGP en de Partij voor de Dieren.

→ Trots in de campagne

Wanneer we iets nader de partij van Rita Verdonk bekijken dan zien we dat er in totaal iets meer dan 300 artikelen zijn waarin de partij genoemd wordt. Ter vergelijking: andere partijen zoals de PVV behalen wekelijks vaak meer dan honderd artikelen in de dagbladen, maar Trots – met uitzondering van de piek in week 9 – om en nabij de 20 verhalen. In figuur 3 staat deze aandachtsverdeling weergegeven in de weken van de campagne.

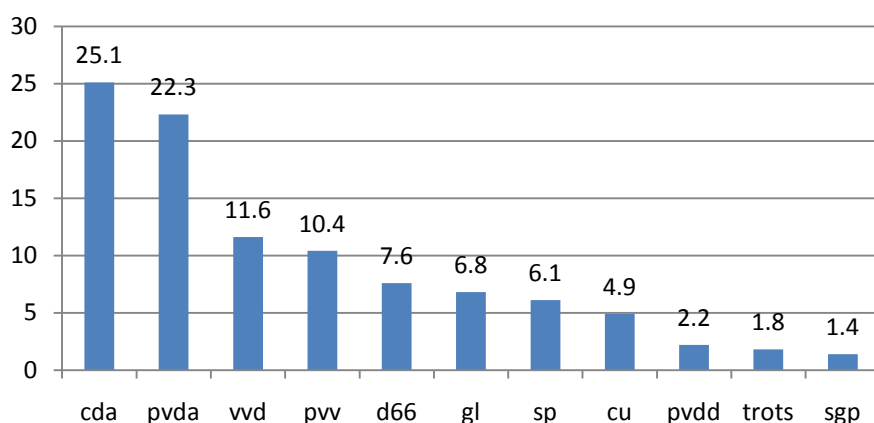
Deze aandachtsgolf wordt enerzijds veroorzaakt door het nieuws over de raadszetels die de partij heeft behaald in een paar gemeenten. Anderzijds is vooral de negatieve aandacht rond de kandidatenlijst in de berichtgeving terug te vinden. Verdonk breekt met kandidaat Anton van Wijngaarden op de lijst Twenterand, die er rechts-extremistische opvattingen op na zou houden. Opvallend is dat Verdonk in week 9 – als ze dus de meeste aandacht tot dan toe krijgt – juist klaagt over een gebrek aan journalistieke aandacht voor haar partij ('Verdonk baalt van weinig media-aandacht', *Sp!ts*, 3 maart).

De zichtbaarheid van Verdonk neemt weer wat toe in week 16, maar het betreft dan vooral lokaal gericht nieuws over de partij. Trots levert namelijk een wethouder in Den Helder. Daarnaast presenteert ze de tweede man op haar kieslijst voor de Kamerverkiezingen van 9 juni, maar dat bericht wordt afgesloten met een sombere conclusie van Spits (19 april): "Volgens de laatste peilingen is er echter vrijwel niks meer over van de partij van Verdonk." In week 19 veert de belangstelling weer op door het campagnefilmpje van Trots. Het Rode Kruis is boos op Verdonk, omdat in het filmpje een bus van de organisatie te zien is als ambulance ('Rode Kruis boos op Verdonk om video', *de Volkskrant*, 14 mei). Verder zijn er nog schertsende reacties over de kwaliteit van het filmpje. In *de Volkskrant* (15 mei) krijgt het spotje het label 'zelfsatire' mee. Hierna luwt de aandacht weer. In week 21 is er nog het nieuws over een strafrechtelijk onderzoek tegen Verdonk wegens vermeende meened tegen een oud-medewerker van de beweging.

→ Rol in het nieuws

Naast deze automatische analyse kijken we ook naar de rol die de verschillende partijen innemen in de dagbladen. Zo kunnen zij als bron van het nieuws worden beschreven, als degene die handelend optreedt of als onderwerp van gesprek. In deze analyse kijken we naar deze verschillende rollen die partijen in kunnen nemen en vergelijken deze aandacht onderling (zie figuur 4).

Figuur 4. Aandacht voor de politieke partijen in kop en lead

Uit deze analyse blijkt dat in de koppen en leads het vooral het CDA is dat de aandacht krijgt in de berichtgeving. In ruim een kwart van de statements komt de partij voor, gevolgd door de PvdA. Veel minder aandacht zien we voor de VVD en PVV. De kleine partijen komen hier nog minder aan bod. Trots komt in nog geen 2% van de statements voor.

→ Trots en andere partijen

Voor partijen is het genoemd worden met andere partijen vaak niet negatief. Op deze manier kunnen zij zich profileren ten opzichte van elkaar en voor de kiezer duidelijk maken waar zij staan ten opzichte van elkaar. In onderstaande tabel kijken we, met behulp van een automatische inhoudsanalyse, in hoeverre de partij van Rita Verdonk wordt genoemd in relatie met de andere partijen. In de eerste kolom wordt de kans getoond dat Trots op Nederland wordt genoemd als het artikel over een andere partij gaat. De tweede kolom toont omgekeerd wat de kans is dat een andere partij wordt genoemd in artikelen over Trots.

Tabel 1. Associatie tabel tussen Trots en andere partijen

	Andere partij met Trots	Trots en andere partij
	%	%
CDA	5,9	55,7
VVD	7,6	52,9
PvdA	5,4	53,6
Groenlinks	7	28,6
SP	6,5	27,9
PVV	8,9	50,4
D66	8	36,8
ChristenUnie	7,5	18,9
PvdD	15,9	11,6
SGP	16,5	13,2

De verdeling is helder. Als de berichten over andere partijen gaan, wordt Trots nauwelijks genoemd. Alleen in 16,5% van de artikelen over de SGP wordt de partij van Verdonk ook genoemd. Wanneer de PvdD wordt genoemd wordt ook de partij van Verdonk in 15,9% van de artikelen genoemd. De gemeenschappelijke deler hier lijkt te zijn dat de drie partijen allen zo klein zijn dat ze in een adem genoemd kunnen worden. Van de grote partijen wordt Trots nog het meest genoemd in het nieuws over de PVV. In een kleine 8% van de artikelen over de partij van Wilders wordt Trots ook genoemd.

Als een krantenartikel daarentegen bericht over Verdonks partij gaat, komt in deze berichtgeving het CDA het meeste voor (55,7%). Ook de andere grote partijen komen veelvuldig voor in het nieuws wanneer de media over Trots berichten.

→ Steun en kritiek op verdonk

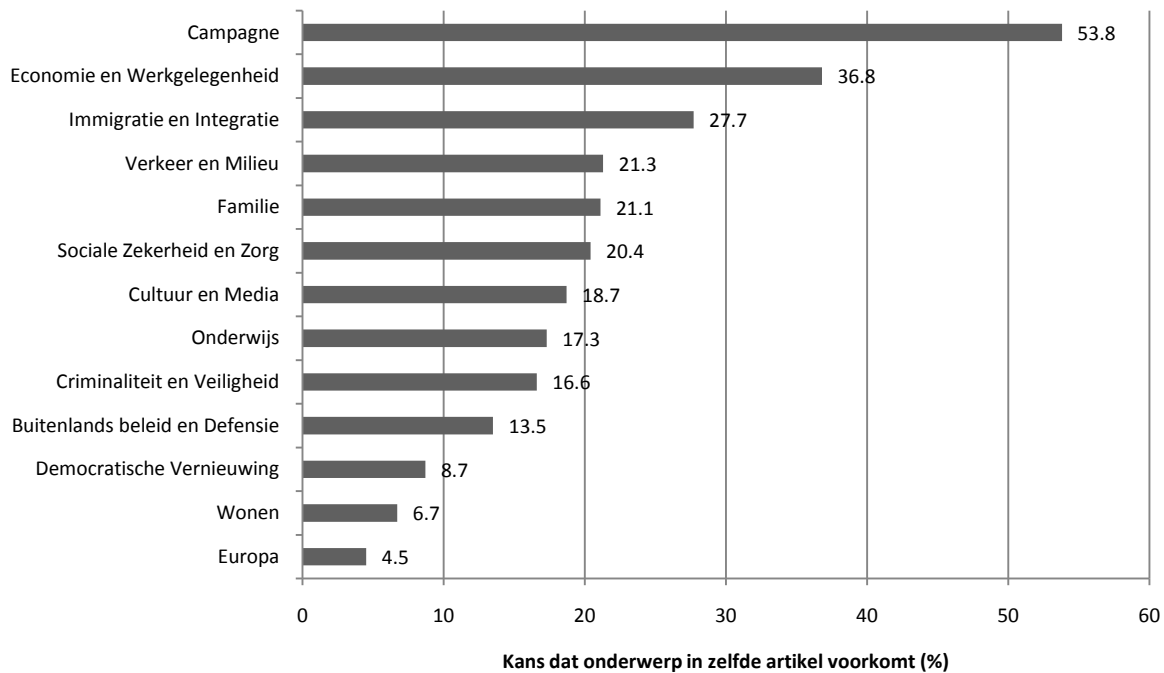
Kijkend naar steun en kritiek vanuit de andere partijen zien we slechts 2 uitspraken. Een van VVD, een van PvdA. Allebei negatief. Kritiek alleen vanuit eigen gelederen in mei komt Verdonk in het nieuws met negatief nieuws omdat er een strafrechtelijk onderzoek wordt ingesteld tegen haar. Onderzoek Verdonk (De Telegraaf, 27 mei 2010).

Burgers zijn in maart nog positief over Trots, met 5 uitspraken, maar daarna neemt de kritiek toe en is ook de kiezer het geloof in Verdonk kwijt.

→ Thema's in het nieuws

Partijen kunnen zich in het nieuws profileren door middel van nieuws over hun eigen standpunten op de belangrijke beleidsthema's in het nieuws. In deze paragraaf gaan we in op de thema's in het nieuws. We kijken in hoeverre de partij van Verdonk in het nieuws komt met de verschillende thema's. Vervolgens kijken we ook in hoeverre Trots in de berichtgeving voorkomt met standpunten over de beleidsonderwerpen (zie figuur 5).

Figuur 5. Kans dat beleidsthema wordt genoemd in artikel over Trots

Als een artikel gaat over Trots, dan gaat het in meer dan de helft van de artikelen over de campagne van de partij, de kandidatenlijst, en de kansen voor zetel(s). Vervolgens richt Trots zich in de berichtgeving op economie. De speerpunten van de partij, zoals ook blijkt uit de veelbesproken campagnefilm, komen pas erna: immigratie en integratie, verkeer en milieu en criminaliteit.

→ **Issuestandpunten**

Naast het voorkomen van de partij van Verdonk met verschillende thema's kijken we ook bij de handmatige inhoudsanalyse naar de issuestandpunten van de verschillende partijen zoals die naar voren komen in de koppen en leads van de artikelen. In deze vorm van nieuws komt de partij nauwelijks aan bod. In totaal vinden we 39 uitspraken van Verdonk over inhoudelijke punten. Deze zijn vooral te vinden in de periode waarin Verdonk haar campagnefilm uitbrengt: "Filmje Verdonk: 'Tot hier en geen centimeter verder'" (de Volkskrant 12 mei, 2010). In de berichtgeving over inhoudelijke standpunten gaat het vooral om thema's waar over het algemeen iedereen tegen is als "criminaliteit" of waar iedereen in het algemeen een voorkeur voor heeft "economische groei en werkgelegenheid". De politieke inhoudelijke keuzes komen slechts enkele malen in het nieuws naar voren. Trots uit zich dan voor meer Sociale zekerheid, tegen ontwikkelings samenwerking, tegen het omroepbestel en tegen de euro.

→ **Conclusie**

De partij van Rita Verdonk maakte een vliegende start vlak na haar breuk met de VVD in het najaar van 2007 en in het voorjaar van 2008, na het openingsfeest van Trots op Nederland komt zij zelfs uit op 25 zetels in de peilingen. Echter, de zomer van dat jaar zet de daling in voor de partij. Interne problemen met vertrouweling Sinke zorgt voor een stroom van negatief nieuws. Met teruglopende peilingen en meer gewroet in het verleden van Verdonk komt de partij in een negatieve nieuwsspiraal terecht waar zij niet meer uitkomt. De strijd met haar rivaal op rechts Geert Wilders, leek in mei nog in haar voordeel beslecht, maar eind 2008 is dat voorbij. Trots op Nederland marginaliseert en komt daar niet meer overheen.

De klachten van Verdonk over een gebrek aan media-aandacht zijn te begrijpen gezien de invloed van media op het stemgedrag van de kiezer. Uit velerlei onderzoek blijkt dat de kiezer, en zeker de zwevende kiezer, de keuze laat bepalen door de berichtgeving over de politieke partijen. In een eerder onderzoek over deze campagne hebben we laten zien dat de hoeveelheid aandacht voor een partij geen garantie voor winst. Positief in het nieuws komen, en wellicht nog belangrijker, niet negatief in het nieuws komen is hierbij van meer belang.

Echter, om serieus genomen te worden is het voor een partij noodzakelijk om genoeg in het nieuws te verschijnen. De aandacht voor de partij van Verdonk blijft op dit punt achter. De vraag is echter of dit de schuld is van de media. De daling in de peilingen zette in tijdens de zomer van 2008 toen de interne kritiek binnen de beweging van Verdonk naar voren kwam. Deze interne kritiek bleef de partij achtervolgen en maakte dat de peilingen steeds verder wegzakten. Toch bleef de media-aandacht voor de partij relatief hoog. Waar Verdonk nog slechts een of geen zetel meer haalde volgens de peiling waren er toch nog steeds berichten te vinden in de dagbladen.

Concurrentie op de rechterflank was waar Trots onder te lijden had op dat moment. Waar Trots intern verdeeld bleef, kwam de PVV sterker naar voren door goed optreden van de partijleider in Den Haag. Zijn programma en optreden maakten hem de vertegenwoordiger van conservatief-rechts Nederland. Deze positie heeft de PVV de afgelopen tijd alleen maar verstevigd en de kans dat dit verandert na 9 juni lijkt minimaal.